

Mattilsynet Regionkontoret for Rogaland og Agder
Felles postmottak, Postboks 383
2381 Brumunddal

Høringsuttalelse til endring av plantehelseforskriften vedrørende skadegjørerene rød marg i jordbær. Ønske om ytterligere endringer for å legge til rette for økt norsk produksjon og lønnsomhet.

Fylkesmannen i Vest-Agder viser til rapporten «Samfunnsøkonomisk analyse av forvaltningstiltak mot rød marg i jordbær», og mener at et regime i tråd med modell 2 i denne rapporten bør innføres snarest mulig. Dette vil fjerne en særnorsk rammebetingelse som øker kostnadene i norsk produksjon og hindrer innføring av nye produksjonsmetoder som kan bidra til nivåheving i bær dyrkingen. Nye metoder med bruk av værvern krever import av produksjonsklare planter for å bli tatt i bruk. Dette vil gi grunnlag for en klar økning av norsk jordbærproduksjon, lengre sesong, høyere kvalitet og økt lønnsomhet, helt i tråd med målet om å øke matproduksjonen i takt med befolkningsøkningen.

Primært ønsker vi at høringsforslaget endres i tråd med modell 2. Dersom dette ikke er mulig allerede nå, støtter vi subsidiært de endringene som nå er på høring, som et foreløpig skritt i riktig retning.

Vi viser til høringsbrev fra Mattilsynet datert 8. februar 2013, og til rapporten «Samfunnsøkonomisk analyse av forvaltningstiltak mot rød marg i jordbær» datert 6. mars 2012. Rapporten beskriver to ulike forvaltningsmodeller, modell 1 og modell 2. Forslaget som nå er på høring tilsvarende modell 1. Vi mener modell 2 bør innføres.

Bakgrunn og behov for endringer i forvaltningsregimet

Fylkesmannen i Vest-Agder engasjerer seg i denne saken fordi vi har hatt satsing på og modernisering av bær dyrking som en viktig strategi for vårt regionale næringsutviklingsarbeid over lang tid. Vi har høy egen kompetanse på området, og gode samarbeidspartnere i landbruksrådgivingen, Bioforsk og blant lokale dyrkere. Arbeidet har gitt resultater og har bidratt til i ny produksjon med god lønnsomhet bl.a. innen kirsebær og bringebær. Nylig har et utviklingsprosjekt innen økologisk jordbær dyrking fått positiv oppmerksomhet. Økologisk dyrking vil ha samme nytte av en omlegging til modell 2 som konvensjonell dyrking.

Vi er av den oppfatning at det er helt nødvendig at jordbær dyrkingen i Norge nå moderniseres, for å kunne forsvare sin posisjon i markedet. Næringen er klar til å ta i bruk dyrking med værvern, men denne investeringen krever bruk av produksjonsklare

utplantingsplanter for å kunne bli lønnsom. Disse nye metodene gir vesentlig større produksjon pr arealenhet og høyere og jevnere kvalitet.

Det omsettes nå mer importerte jordbær i Norge enn norskproduserte. Norge er antakelig det eneste landet som fortsatt produserer jordbær under åpen himmel. Det er store problemer med å produsere en tilstrekkelig høy og stabil kvalitet lik det dagens marked krever under slike vilkår, og sesongen er kort. Minst en stor dagligvare-kjede har varslet at de vil foretrekke import også i den norske høysesongen, dersom ikke norske dyrkere kan garantere jevnere kvalitet i kommende år. De varslede klima-endringer med mer ustabil og fuktig vær vil forsterke disse problemene framover.

Bakgrunn for vårt råd om å legge modell 2 til grunn ved endring av plantehelseforskriften er at både dagens regime, og det regelverk som nå er sendt på høring, effektivt hindrer norske jordbær dyrkere å ta i bruk produksjonsklare utplantingsplanter.

Drøfting

Ønsket fra jordbærprodusenter om å få lov til å importere produksjonsklare planter henger sammen med at klimaet i Norge ikke ligger til rette for lønnsom produksjon av produksjonsklare planter. Nordgrensa for lønnsom produksjon av slike planter ser ut til å gå i Holland, - der er det naturlige vilkår om høsten for vekst og utvikling av blomsteranlegg nok til å gi full avling på planta året etter. Slike vilkår har vi ikke i Norge uten bruk av kunstig lys og oppvarming. Derfor brukes det oftest 13 måneder fra planting til høsting med norske planter. Med produksjonsklare planter kan høstinga begynne 2 måneder etter planting, dvs. avling i planteåret.

Import av jordbærplanter åpner for nye måter å dyrke jordbær på. Det gir muligheter for bedre markedsregulering ved å tilpasse tidspunkt for planting til behov i markedet og det gir muligheter for mer intensiv produksjon etter samme prinsipp som i de land vi importerer jordbær fra. Import av produksjonsklare planter kan øke produksjonen i Norge og bedre konkurransevnen. Det er sannsynlig at områdene nord for Trondheim vil ha særlig nytte av muligheten til å importere produksjonsklare planter.

Norge er nå det eneste land i Europa som forbyr import av jordbærplanter. Andre skandinaviske land har også hatt forbud mot import av jordbærplanter. De har opphevet det for flere år siden. Norge har fra i år opphevet totalforbudet mot import av eple- og pæretre. Det har også vår naboland gjort for flere år siden. Erfaringene der er slik at ingen i næringa lenger ønsker å innføre importforbudet igjen.

Importforbudet i Norge har vært begrunnet med frykt for import av farlige skadegjørere med plantematerialet. De fleste navngitte farlige skadegjørere i jordbær som vi vil holde utafor Norge er påvist i Norge. Flere av skadegjørerne har vært spredd med statskontrollerte planter. Forbudet mot import av planter har altså ikke vært et godt nok tiltak alene til å unngå disse skadegjørerne. En konsekvens av det regimet vi har hatt til nå er store erstatninger som følge av offentlige pålegg om destruksjon av planter og forbud mot dyrking der skadegjøreren har blitt påvist.

De to modellene

Den viktigste forskjellen mellom modell 1 og modell 2 er helt ulike muligheter for utvikling av norsk jordbærproduksjon.

Modell 2 gir muligheter for:

- Bedre styring av volum og kvalitet i forhold til etterspørsel i markedet
- Utvidet norsk sesong
- Lønnsom produksjon under tak (værvern og veksthus), både med oppvarming og uten
- Bedre likviditet for norske bærprodusenter:
  - Modell 1: første avling 13-14 måneder etter planting.
  - Modell 2: første avling 2 måneder etter planting
- Større avlinger og bedre lønnsomhet for bærprodusenter langt nord i Norge.
- Bedre avlinger på yngre planter
- Kortere omløp med høyere total avling; avling i planteåret og året etter
- Kortere omløp som minsker risiko for oppformering av skadedyr og sykdommer; redusert risiko for epidemier.
  - Modell 1: Plantene står i feltet 3 sesonger for å få to avlinger; 28-30 måneder.
  - Modell 2: To avlinger på to sesonger; 16-18 måneder i feltet.

Det er rikelig med litteratur både fra norske fagmiljø (Ola Heide og andre) og utenlandsk (f.eks. arbeidet til Philip Lieten, Belgia) som gir innsikt i jordbærplantens fysiologi og vilkår for gode avlinger. Modell 2 gir mulighet for å utnytte denne innsikten på en helt annen måte enn det modell 1 gir.

Det omsettes nå mer importerte jordbær i Norge enn norskproduserte. Utviklinga av importen av jordbær, og presset fra aktørene i det norske markedet om utvidet import med mindre toll, er tydelig tegn på at norsk produksjon taper i konkurransen med produksjon utafor Norge. Modell 2 vil tillate utvikling av en strategi for mer konkurransedyktig norsk produksjon enn det modell 1 gjør.

Målet om økt norsk produksjon (St Melding 9 -2011-2012) er ikke like realistisk for jordbær om modell 1 legges til grunn som dersom modell 2 legges til grunn for endringene i plantehelseforskriften.

Risikovurderinger

Risikoen for introduksjon og spredning av planteskadegjørere på jordbær har vært hovedgrunnen for det regimet vi har hatt til nå og som modell 1 i praksis langt på veg vil videreføre.

Den ubehagelige sannheten er at de fleste av de skadegjørere i jordbær som vi har ønsket å holde ute fra Norge med importforbudet på planter allerede er påvist i Norge. Og ikke nok med det: de har vært spredd effektivt i Norge med «sertifiserte planter». Erfaringene tyder altså på at den strategien som har vært fulgt de siste 50 år, og som modell 1 viderefører, ikke er tilstrekkelig til å holde jordbærplantene fri for de alvorligste skadegjørerne. Hvis modellen ikke kan levere det som er hensikten med den – er det da nødvendig å ta de betydelige og voksende ulempene med å praktisere den?

Vi forutsetter at innføring av modell 2 ikke må føre til høyere risiko for alvorlige sykdommer og skader for bærprodusenten enn det vi har hatt til nå eller som det modell 1 vil gi. Ved

innføring av modell 2 bør det derfor settes i verk forsterket overvåking av smitterisiko i hele verdikjeden fra planteproduksjon til ferdig høstet bærfelt. Ved påvisning av reell smitterisiko må det settes i verk tiltak som reduserer slik risiko; - utvidet prøvetaking, prosedyrer for rensing av morplanter og kvalitetssikring av planteproduksjonen etc.

Risikovurderinger må være spesifikke; f.eks. steds- og lokalitetsbasert i større grad enn basert på vurdering av hele land. Det er f.eks. mange felt i Norge med reell risiko for smitte av «Phytophthora fragariae», samtidig som det kan finnes felt i f.eks. Kroatia eller Slovenia med liten eller ingen risiko for slik smitte.

Oppfølging – behov for FoU

Innføring av modell 2 gir planteprodusenter og bærdyrkere nye utfordringer med muligheter for internasjonalisering og ny utvikling av både produksjon av friske planter og produksjon av bær. Det er svært viktig at modell 2 følges opp fra fagmiljøene i Bioforsk og Norsk Landbruksrådgiving på en slik måte at risikoen blir til å leve med og at utviklingsmulighetene blir tatt godt vare på i konkrete prosjekt.

Konklusjon

Forslaget fra Mattilsynet som nå er til høring tilsvarer modell 1, som beskrevet i kapittel 5.2.3 i rapporten «Samfunnsøkonomisk analyse av forvaltningstiltak mot rød marg i jordbær». Vårt råd er at modell 2 legges til grunn for ny forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere.

Vårt råd om modell 2 bygger på erfaringer med det regimet som vi har hatt til nå. Vi vurderer det slik at modell 1 vil gi omtrent de samme rammevilkår for norsk jordbærproduksjon som i dag. I konkurransen med import er ikke disse rammevilkårene gode nok. Modell 2 vil gi norsk jordbærproduksjon bedret konkurransevne, uten vesentlig økt risiko.

Med hilsen

Ann Kristin Olsen
fylkesmann

Dag Petter Sødal
landbruksdirektør